

1647,6

6/

^{21.}
D. O. M. A.
DISPUTATIONEM MEDICAM

D_e
P H T H I S I,

Sub Præsidio
VIRI

Amplissimi, Excellentissimi, atq; Experimentissimi

Dn. CHRISTOPHORI SCHEL-
HAMMERI Hamburgensis, Medicinæ D.
præclarissimi, Anat. Chirurg. ac Botan. Profess. P.
eminentissimi,

Domini, Præceptoris, Evergetæ, Mæcenatis ac
Patroni sui omni honoris atq; summo observantia cultu
ritate prosequendi,

Publicæ placidæque Philiatorum censure
submittit.

GEORG-ALBERTUS Buchhorst/
Göttingâ-Saxo,

Hæbitur ad diem 24 Julii in Auditorio Medicorum
Horis consuetis.

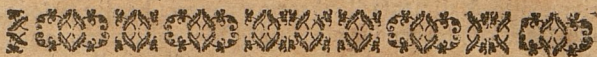

J E N Æ

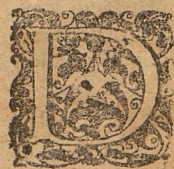
E Typographæo Weidneri,
ANNO MDCCXLVII.

DEUS TRIUNUS BENEVERTAT!

Eploranda humani corporis

conditio est, quod tot, & tam variis tentatur affectionibus, tantis subjectum est malis, ut morborum ejus omnium numerum inire difficile, imò impossibile esse videatur. Eorum alii cito pede mortem accer-

lerant; alii vero lentò gradu hominem è mediò tollunt. Posterioris generis putatur *Φθίσις*, affectus omnium notissimus & gravis-
simus, cujus

NOMEN origine Græcum, à symptomate maxime evidenti ei inditum est. Dicitur enim à *Φθίω*, quod est *contabesco*, *deficio*; vel *δύω* & *Φθίω*, *absumere*, *corrumpere*. Quidam *πύσω* scribentes, à *πύω* *σπρω* accersunt. Quibus cognatum est *Φθίσις* vocab. quod à nonnullis pro tabe ex ulcere pulmonum, quem admodum ex *Gal. 7. Aph. 16. 1. Epid. com. 1. t. 18. & Authore definit. Medic.* apparet; à nonnullis pro omni consumptione corporis accipitur: *Aret. eo τμήτ. de causis & sign. diutur. c. 8.* vocatur; πύσις enim vocab. significat *Tabem ex ulcere pulmonum* ortam. Veteres inquit *Höllerii Scholiographus S. V. aph. 9.* tabem ab Ulcere pulmonum *Πνεύμων* vocabant; duabus, ut habet *Höllerius Sect. III. aph. 10.* de causis: Ut signum, quia homines tabidi habent aduncos unguis; ut causa, quia absumunt omnia more Lupi. *Panacelo dicitur Aridum.* Lat. *Tabes.* Germ. *die Dörre oder Schwindsuche.*

Ejus species tres enumerat *Celsus l. 3. c. 22.* & 1. eam affectionem vocat *Phthisin*, quæ à Græcis solet appellari *ἀτροφία*, ubi corpus ob defectum alimentorum non satis nutritur & tandem in maciem abit: In quo significato videtur *Aristoteles* accepisse *28. probl. 1.* Ubi *Dionysius*, inquit, *Tyrannus* cum à potu solito aliquando tempore destitisset, *εὐθύς ἐφθιάσεν.* 2. *Cabexiā* i.e. malum corporis habitum, in quo vitiosa sit corpo-

ris nutritio, & alimenta planè corrumpuntur: hæcque ratione sub *Φθισι* comprehenduntur *συνήεις* h. e. colloquatio totius corporis in febr. ardentibus, & *μαρμαρως* seu immodica omnium corporis partium consumptio & exsiccatio. 3. Ulcus pulmonum appellat Tabem, cui malo levis febricula, Tussis & excretio accidit, unde etiam à cæteris differt: Hujus Ulceris respectu sunt, qui *Phthisin* appellant, omnem pulmonis exulcerationem, cui licet adhuc nondum adsit Febris, aut totius consumptio; quia tamen labente tempore, crescenteque ulcere, haud dubiè supervenit, Phthiseos etiam nomen ei indiderunt. Quo sine dubio *Avicenna* illa pertinent, qui *lib. III. fen. x. tract. 5. c. 15.* Phthisicorum vitam nonnunquam à Juventute ad Senectutem extendi, ait. Qui haud dubiè dispositionem ad *Phthisin* vel etiam talem, quæ sine febre est, *Phthisin* intellexit; interim Febrem conjunctam quæ habet, tantam temporis prorogationem non admittit. *Magis* tamen propriè *Phthisis* significat universi corporis *contabescentiam*, sed cum tabifici Ulceris præsentia lentâque febre conjunctam. Nos in præsentiarum de PHTHISI in propriò & ultimo significatò acceptâ, DEO DUCE, agemus, quæ

DEFINITUR, Ulcus pulmonum cum febre exiguâ & lentâ, totiusque corporis extenuatione conjunctum.

GENUS morbi ULCUS ponimus; Arbitramur enim Phthiseos propriè dictæ formalem rationem in eo consistere, ut pulmones ulcere tententur: non dubitantes tamen Tabem latâ vocabuli potestate sumtam sæpissimè absque exulceratione, pulmonis accidisse. In tribus consistere hunc affectum, in *solutâ unitate, malâ intemperie, & imminutâ magnitudine*, *Hier. Mercurialis l. 2. de affect. Thor. & part. huic annex. docet.* Ubi *1. solutam unitatem* pro Genere ponit; quia adest Ulcus, quod definiente *Sennert. l. 2. p. 1. c. 10. Inst. Med.* est soluta continuitas partium carnosarum, aliarumque his ob molliem cognatarum, ab erosione ortum habens. 2. addit *malam intemperiem, i. e. febrem*, quæ semper ex suâ naturâ calida & sicca; primò quidem putrida, sed tandem in Hecticam mutatur: Et 3. *imminutam magnitudinem* h. e. totius corporis extenuationem. Horum

rum tam diverforum, qui in Phthisi *συνδραμῶν* faciunt, affectuum respectu, ad diversa tabes genera refertur. Alii enim nominis significationem externamque corporis absumptionem respicientes, *Phthisin* morbum esse *τὸ μέγιστον*, diminutionem scil. quantitatis dixerunt *Sen. l. 2. p. 1. c. 8.* Alii siccitatem corporis immodicam, cum calore præternaturali junctam influentes, Intemperiei morbum Phthisin crediderunt. A quibus diversum sentiens *Fern. 1. patholog. c. 6. §. 11. de abditis causis* u. quod in Phthisi nonnullam senserit cum morbis ocularum qualitatium convenientiam; Eam in censum morborum *Totius Substantiæ* refert.

Nos verò ipsam, à qua pendent omnia hæc mala, originem considerantes, ad continui solutionem *ἐλκωσιν* à succorum *κακοχρημία* acri & mordaci qualitate pulmonum substantiam erodentium, factam Phthisin referimus. Ab hac erosione cum suppuratio & sanies in pulmonis bronchiis infarctæ consistat, cumque non rarò maxima ipsius visceris portio absumatur, non potest non motus pulmonum, ipsaque respiratio diminui, adeò ut calori cordis ventilando satis esse non possit. Unde aucto igne accensoque à putridis & calidis, quæ undique ad vitæ sedem feruntur, vaporibus corde, *FEBRIS HECTICA* & *Contabescencia totius* consequitur.

SUBJECTUM seu **PARS AFFECTA** sunt **PULMONES**, cum suis partibus, parenchymate, substantia carnosâ, bronchiis, vasis, & membranis, quæ ab acris humoribus pati & exulcerari possunt. Nonnunquam quidem in internis pulmonum partibus existente ulcere, uti meminimus aperto Phthistici post mortem thorace, cum externus pulmonum habitus ad speciem salvus esset, immisso in visceris interiora cultro copiosissimam purulentæ materiæ quantitatem promanasse. Nonnunquam vero exterius ulcus est, & ab externis incipiens corruptio ad interiora procedit; Talis fuit misera diligentissimi Theol. studiosi conditio, qui cum ante annos abhinc duos *Phthisi consummatâ* correptus, satis functus esset; Pulmonem dextrum, dissecto thorace exterius maximo fetidissimoque ulcere ad medium ferè absumptum ostendit. *Per consensum* verò

semper COR & totum corpus laborant: neque enim fieri potest, ut totum corpus absumatur, Tabesque oriantur, nisi COR, fons caloris & spiritus afficiatur. *Gal. c. 1. l. de Marasmo.* Et corpus quidem exsiccat in principio *Phlogos*, quoad humiditatem toridam solidorum corporum, deinde solidæ partes ipsæ exsiccantur, COR tamen non exsiccat secundum proportionem totius corporis, quoniam natura studiosissima vitæ animalium hoc quam diutissime ab omni insigni exsiccatione conservat. Unde *Phibisi* consumpti sæpè parùm læsam CORDIS substantiam in dissectione præ se tulerunt.

CAUSAM IMMEDIATAM Ulceris hujus constitui-
mus, quæcunque acrimoniâ vel putredine suâ pulmonis sub-
stantiam erodere & corrumpere possunt. *Humores acres &*
putridi; Acres humores sunt saliginosi, pituitosi & serosi illi,
qui porosam raramque pulmonis substantiam mordacitate
suâ adoriuntur. *Putridi* verò evadunt, qui in imbecillo pul-
mone diutiùs detenti, & ob expultricis imbecillitatem non
excreti fœdos sæpè pariunt abscessus; Illi verò nonnunquam
in ipsa *pulmonum substantiâ* colliguntur; nonnunquam in ca-
pite coacervantur, & in thoracem delabuntur, ut sæpè proprio
Pulmo viscere mali mineram complectatur, & per *αγορῆ*
ἤαν afficiatur; sæpè verò aliunde causa morbi in pulmonem
derivetur, eumque per *ἀγορῆ* *ἤαν* afficiat. Utramque hanc
causæ morbificæ in Thoracem colligendæ rationem conjungit
Gal. comm. 1. in l. Hipp. de morb. vulg. t. 18. à stationibus acrium
humorum à capite & ipsius imbecillitate oriri *Φολῶ* insinu-
ans: quod sine dubio ex *Hipp.* hausit, qui in *Coacis* 11. *Progn.*
2. Maximè periculosas esse ait Tabes, quæ ex ruptione vena-
rum Pulmonis, & destillationibus oriuntur. Quomodo verò
tabes ab hac causâ fiat, explicatur eleganter ab *Hippocrate* l. de
glandul. ubi scribit, pituitam descendentem à capite in pulmo-
nes, in ipsis interdum retineri & retentam putrescere, (*eadem
ratio cum sanguine in pulmonibus retento*) putrescentem verò ex-
dere pulmones, atque iis exulceratis fieri Tabem. Atque de
hac loquitur idem 7. *Aph.* 38. quando scribit, si pituita in pul-
monem delabens 70. die detineatur eam in pus converti.

CAU-

CAUSÆ MEDIATÆ aliæ sunt 1. NATURALES, inter
quas est SEXUS MULIEBRIS, quem *Gal. 3. Epid. comm. 3. t. 70*
maximè dispositum esse ad *Phthisin* scribit, cum humidissima
habeant corpora, ideoq; fluxionibus obnoxia, &, uti *Hierony-
mus Mercurialis* explicat, ubi illæ humiditates in pulmones ali-
oqui humidos præcipitantur, repentè putrescunt, & ex putredi-
ne Tabem faciunt. ÆTAS JUVENILIS admodum in *Phthisin*
proclivis est, ut habet *Hipp. 3. Aph. 29*. Juvenes autem ad sang-
vinis spuitionem & tabem dispositos esse inquit *Heurn. in
comm.* vel ex ætatis naturâ, ut ratione sanguinis multi & ebul-
lientis, qui facit, ut rumpat venula aliqua, vel ex accidenti, ut
ex vulnere, venis apertis, exesit, ab ictu, contusione, saltu, vo-
ciferatione, vel quod sub Sole vel humi cubaverint, vel acri
diata. Huc quoque refertur *Aph. Hipp. 9. l. V*. Item in *Coacis
pr. erot. 439*. Tabæ maximè periclitantur ætates ab anno 18. ad
trigesimum quintum: quod *Hipp. Heurn. in comm.* ita explicat:
Juvenes verò tabi sunt obnoxii, tùm ratione ætatis perfectæ,
utpote quæ jam consistat, nec amplius crescat, proptereaque
sanguine abundet, ac plethorâ laboret: tum ratione diætæ in-
periculo tabis sunt, à vasorum pulmonum ruptione, erosione,
apertione; Ita hi per se ex eventu tabi sunt obnoxii. Eodem
sensu etiam idem *de internis aff. S. V*. His verò de causis præ-
cipuè divelluntur, & perriumpuntur ventæ, vehementi exercita-
tione, cursu, vita intemperante, quo utuntur Juvenes, per ca-
sum, per plagas, per violentos motus &c. Minoribus verò in-
nutricatum successit sanguis: Annosioribus autem jam ætate
exhaustus est sanguis, corpusque algiosum redditur & cautè
vivunt.

DISPOSITIO NATVRALIS PVLMONIS & THORA-
CIS totius huc facit, per quam hîc non intelligimus morbo-
sam constitutionem aliquam, sed mollem ac tenellam à primo
ortu pulmonibus concessam substantiam. Qui non tantum
spongiosi & porosi, atq; ad eò natura sunt ad recipiendos acres
humores, patiendamque erosionem procliviores; sed perpetuò
etiam stagnante in thorace aquoso sero irrigantur, semper ma-
didi, nunquam sicci, atque ideo ad sanationem ejusmodi ulce-
rum in illis exortorum sunt ineptiores.

Qui-

Quibus si HÆREDITARIA quædam ex semine parentum à primò ortu contracta dispositio accedat, longè facilior in hunc affectum lapsus esse solet. Hinc qui tabida stirpe sati, quasi hæreditario jure omnes ferè tabe marcescunt. Hipp. l. de aer. ag. loc. Sic, verba sunt Fernelii, plerique ab ipso ortu, & à parentibus latente pulmonum vitiò tenentur, quo tandem omnes contabescunt, etiamsi nulla, aut certè minima à capite destillatio, aut aliunde procumbat. Unde qui tabidà stirpe sati sunt, quasi hæreditario jure necessariò tabe marcescunt, hocq; malum sæpè in omnes ejusdem familiæ ordine qf. grassari videtur. Hoc confirmat Gal. 4. de loc. aff. cap. ult. ubi nonnullos citra manifestum pulmonum ulcus Phthisicorum more decessisse commemorat, qui primò flava quædam non acria, deinde purulenta, tandem etiam pulmonis particulas expuerint, sine omni cruore aut hoc admodùm exiguò. Et si enim in talibus neq; vas ullum ruptum sit, neque aliunde etiam in pulmonem humor effundatur, tamen ob innatam debilitatem humor acris colligitur in eo, qui tandem pulmonis substantiam corrumpit, & ulceri simile quid inducit, unde meritò ad Phthisin hic affectus refertur.

Huc pertinet corporis habitus phthisicus, qualis est illorum, quos Hipp. 3. Epid. text. 70. & 6. Epid. com. 3. t. 18. *Φθισιδες* seu *Ἡεργυιδες* appellati. e. tabificos sive alatos, quibus scapulae in modum alarum prominent, qui non propter temperamentum, sed vitiosam thoracis figuram tabi sunt obnoxii; quique adeo, ut Gal. 1. Epid. comm. 1. t. 18. declarat, sunt angusto thorace & restrictò, collo oblongo, ut à tergo in morem alarum promineant operta scoptula. Unde etiam hos *Ἡεργυιδες* quasi alatos vocant. Præterea quibus caput faciliè impletur, quodque spiritus organis multas destillationes demittit, hi faciliè tabescunt. Hæc si ambo in unum coeant, & thoracis figura & capitis imbecillitas, eò faciliùs Tabem inferunt. Etenim hi, quorum caput ad pulmones mittit fluxiones, diurnitate sunt tabidi, ac in pulmone ipsis interdum rumpitur vas propter visceris angustiam & infirmitatem. Quod ipsum etiam Fernelius l. 5. de part. morb. & symp. Qui naturà pectus angustum

at

atque depressum obrinent, hi sunt in tabem procliviores, hō-
rumque natura, ut inquit Hippocrates, ad *Phlog* vergit: Quo-
niam enim distendi pulmones & debito modo moveri in an-
gusto thorace non valent; fit, ut his conclusi angustiis magis &
magis debilitentur, neque quod molestum est excernere, neq;
accensum cordis calorem rectè ventilare possint.

INTER RES NON-NATURALES, Constitutio AERIS
summè frigida huc facit, ob quam vasa Thoracis & respiratio-
nis rumpuntur, juxta Hipp. 5. *Aph.* 24. Frigida, cujusmodi sunt,
nix, glacies, pectori inimica, tusses movent, sanguinis proflu-
via cient, & catarrhos excitant; *Heurnius in comm.* meminit
Juvēnis cujusdam, qui postquam frigido aëri nimio ex saltu
sudore perfusus, aperto thorace se exposuisset, inde obiit. Quo-
niam enim tam diu vivimus, quam diu beatum hunc spiritum
ducimus: vitaque hæc aëris in pulmones attractione carere
non potest: dici nequit, quantum pulmones ab inspirato fri-
gido aëre alterentur, quantum ad hunc affectum dispositi à fri-
gidissimâ, quem thorace recipiunt, inspiratione lædantur.
Quamvis enim ipsum frigus per se rupturas non faciat, quia
tamen venarum tunicas frigiditate sua duras, & extendi con-
tumaces reddit, ut rumpantur paratiores efficit, ut *Galenus* tra-
dit l. 5. de loc. aff. c. 3.

Deinde *Æstas Sicca & Aquilonia*, quam subsequitur
Autumnus Pluviosus & Austrinus, qui suâ inæqualitate
frigoris & caloris acutas & salvas destillationes mo-
vet, propensosque ad *Phlog* insigniter lædit, unde Hipp. 3.
Aph. 10. Autumnus & tabidis exitio esse solet. Ibidem *Aph.* 13.
Sin autem æstas sicca fuerit & aquilonia, autumnus contra
pluviosus & australis, cephalalgia fortis ad hyemem fiunt, &
tusses, raucedines, nonnullis autem & tabes; & *Aph.* 22. Autu-
mno æstivos morbos & febres quartanas & erraticas, aquam
inter cutem & Phthisin &c. fieri. Causam verò, quod tempus
autumnale Phthisicis ita sit obnoxium, quàm optimè CLARISS.
atque EXCELL. CONRINGIUS *Præceptor atq; Promotor meus artem*
summè observ. in prælectionibus publicis explicat, 1. quod aër hu-
midior, qui ulcus reddit sordidum; æstas verò & omnis aër sic-

cus prodest Phthificis, unde etiam ad *Tabias* missi curati fuere.
2. Quod tempore Autumni soleant fieri mulæ defluxiones,
quæ augment *hæticam, hæticâ* verò auctâ tandem sequitur *Mors*.

Huc pertinet quoque *Constitutio* nimis *Calida & Humida*,
cujus calore humores cerebri copiosi & acres resoluuntur,
fluxionesque ad pulmones mittuntur. *Hipp. 3. Epid. S. 3.*
Quo referuntur & regionum constitutiones, quæ *Humida & Frigida*
hujus effectus germanæ sunt, ut *Aræ. eusl. 1. de sign. & diut. causis, c. 8.* loquitur; fumi metallorum & mora
in specubus subterraneis.

Non incommodè etiam huc refertur *Contagium*,
quod agnoscens in hoc morbo *Hipp. 11. Epid. 3. & Aristoteles 7. Probl. 4.*
rectissimè *Phlog* inter morbos *contagiosos* recensent, quemadmodum etiam
Gal. 1. de diff. febr. c. 2. scribit, periculosam, nec satis tutam esse
conversacionem cum iis, qui *Phthifici* laborant, cum *µιδρωματα*,
quæ *Phthifici* exhalant, ab aliis cum aere in pulmones attracta
similem dispositionem inducant, pulmonisque ulcus excitare queant:
non modò quod putridum quid per os exhalent, verùm etiam,
quod per *ἀδηνλον ἄγρωλον*, cum & spiritus & sanguis sint infecti,
communicari morbus queat. Hinc non rarò *Phthiscorum* sudor graviter
olet, adeoque nec condormitio, neque omnis conversatio cum
Phthificis tuta sit: Id quod annotasse videtur *Plinius lib. 7. c. 2.*
qui ait: quod in *Ethiopiâ* vivat *Gens* quædam *Parnaca* dicta,
cujus sudor solo contactu tabem inducit. Non tamen simpliciter
probamus sententiam *Massaria & Eustachii Rhodii*, qui mirabili
ratione ad parietes, trabes & universum cubiculum
contagium hoc transire, aut à mortuis *Phthificis* timendum
esse credunt: quamvis non impossibile judicemus, in aliis affectibus,
quibus venenata qualitas contagio juncta est, per res inanimatas
contagium propagari.

Hunc deinde sequuntur 2. *Cibi Potusq;* acres & salsi,
calidi & sicci, & qui caput ejusmodi vaporibus replent, vimque
igneam, acrem, & urentem habent, ut sinapi, cæpa, allium,
porrum, omnia salsa, carnes fumo indurata, acetum immoderacius
sumptum. Idem faciunt medicamenta acria & erodena

tia ad pulmones delata; Sunt etiam nonnulla, quæ proprietate & occultâ qualitate pulmonibus officiant, ut *Gal. 1. de medic. 27.* de lepore marino scribit, ipsum nempe singulari proprietate pulmones exulcerare, & sic *Phthisin* inferre.

3. *Si evacuationes naturales & consuetæ supra naturæ modum retineantur, vel etiam supprimantur, ut notat Hipp. 1. in mensib. suppressis l. 1. de morbis mulier.* Nonnullis mulieribus, inquit, cum menses duorum mensium spatio in uteris existunt; Ubi intercepti fuerint, ad pulmones feruntur, eademque omnia bis contingunt, quæ in tabe dicta sunt. 2. In hæmorrhoidibus obstructis *Aph. 12. l. 6.* Si quis hæmorrhoides diuturnas sistere velit, nisi una fluere sinatur, hydropis vel rabis metum affert; Item purgationes valide, vomitus difficilis, dum ob vehementem ventriculi commotionem irritantur pulmones, & sic malum augetur.

4. *Somnus & Vigilia*, utraq; si immoderata existunt *Hipp. 2. Aph. 3.* Ille calorem nativum & spiritus obtundit, vires enervat, & cruditates parit. Hæ spiritus calorem nimium dissipant, concoctiones impediunt, cruditates generant, corpusq; extenuant &c.

5. *Exercitium immodicum* imprimis post cibum, & quæ vasa Pulmonum rumpere possunt, ut Thoracis contusio, nimia vocis intentio, nimius motus à partu, & similes, pectoris vulnera penetrantia. Unde *Hipp. 1. de aère, aq. & loc. Tabem* etiam frequenter à partu contingere meminit.

Ultimo & *animi perturbata* præsertim *Ira, Gaudium, Tristitia, Timor*, si modum excedunt, hujus affectus causæ esse possunt.

RES PRÆTER NATURALES non minus ad morbum hunc accelerandum faciunt. Ita *Hæmoptysin* in *Phthisin* mutari quotidiana ferme docent exempla: quoties nimirum sanguis per *αιασιουωσιν* aut *Αεσθησιν, πίζιν* vel *Αεσιγισιν* à quacunque causa eductus, & è venis elapsus alicubi in Pulmone subsistit, neque tussi ejicitur, tandem enim putrescens in *Ulcus Pulmonis* transit. *Pleuritico* sæpissimè judicio fallit falsum salutis specimen: siquidem punctorio dolore lateris evanescente, omnia

tota putant; quã tamen spe frustratos se animadvertunt, ubi sentiunt febrim non remittere, respirationis difficultatem augeri, imò propter translata[m] à membranã costas succingente[m], ad Pulmones materiam, *Pthibisi* se obnoxios esse. Quod pertinet elegantissimus *Hipp. locus V. Aph. XV.* à Pleuritide suppuratã in thoracis cavitatem effusã, materia nisi quadraginta diebus screatu purgetur, à quo ruptio fuit facta, in tabem transire affectum.

A Peripneumoniã, hoc est, *Pulmonis* inflammatione *Pthibisi* oriri frequentissimum est: quoties nimirum inflammationis tumor facta suppuratione in *Ulcus* transit. Ab *ANGINA* sive suppurata sive mutata in *Peripneumoniam* ulcus Pulmonis oriri facile est. Id quod colligitur ex *Hipp. V. Aph. 10. & V. coaccar. prenot. 15.* ubi ait: quicumque ab *Anginosi* fiunt *Peripneumonici* septem diebus moriuntur: Si verò hos superaverint, suppurati fiunt. Commodè quoque ad causas p.n. refertur læsio seu abscissio columellæ, ut testatum facit ipse *Gal. u. usupartium c. u.* quod nonnulli, quibus Columella ad basin usque esset abscissa, non modò deterius perspicuè sint locuti, verum etiam frigidiores senserint inspirationem, & sic pulmone & thorace refrigerato perierint, quod ipsum & *C. Baubinus* annotavit in *Mercatore* quodam, cui gargareon ab acrium humorum defluxu absumptus, & corpus inde tabidum redditum est: Usus enim hujus uvulæ est, inspirati aëris imperum sistere, ne subito in pulmones irruat, eosq; frigiditate suã afficiat. Et tantum de causis.

DIFFERENTIÆ variæ possunt afferri, *Hipp. lib. de affectionibus internis* tres ejus species enumerat, quarum prima à *pituita salsa & putrida* in capite computrefactã, & ad pulmonem delabente oritur; quam ubi pulmone suscepit, confestim morbo afficitur, & à pituita mordetur. *Alteram* ex *vehementi labore* originem trahit, quam tamen per æstatem remittere, & priore leviores esse scribit. *Tertiam* speciem à *spinali medulla sanguine plena* dependere scribit, quam ipsam *II. de Morbis Tabem dorsalem* appellat. Quæ generali *Tabis* distinctione etiam illas ejus species, quibus *improprie* nomen hoc tribuitur, complexus esse videtur.

Nos.

Nos verò melioris doctrinæ gratiâ differentias desume-

mus.
i. A GENERE, i. e. *Ulcerè*, quod est vel parvum vel magnum, vel superficiale vel profundum, vel corrodens vel sine corrosione, vel purulentum vel fordidum, vel virulentum, vel verminosum, ut habet *Fern. l. 7. c. 9.* aut alterius conditionis.

A SUBJECTO: alia Substantiam Pulmonum, ipsumque Parenchyma afficit, idque modò in dextrâ, modò in sinistrâ *Pulmonis* parte ulcere exorso, alia à bronchiis, vase & membranis, quæ ab acribus & corrosivis humoribus facillè exulcerari possunt, incipit; Dubium tamen non est, quin altero affecto, alterius quoque corruptio facillimè eveniat.

A CAUSIS, quæ ut variæ ita varias quoque differentias suppeditant, præcipuæ tamen videntur, quòd vel ab acribus humoribus in pulmonibus contentis, & ibi collectis, vel ex salisæ capitis destillatione, aut catarrho aliunde delabente ad pulmones, vel ex vitiosis humoribus, qui in toto continentur corpore, vel ex pure contentò in thorace & suppuratione, vel sumpto erodente veneno, aut demum ex maligno & latente jure hæreditariò *Phibifis* originem trahat.

SIGNA sunt vel DIAGNOSTICA vel PROG-
STICA.

DIAGNOSTICA quod attinet, ea non sunt nihili habenda. Utcunque enim confirmatam *Phthifin* dignoscere, difficile non sit; incipientem tamen agnoscere, & ab aliis distingvere affectibus, adeò planum non est, ut peritissimis etiam MEDICIS imponat. Melioris itaque ordinis gratiâ eâ distinguemus.

i. RATIONE GENERIS, h. e. *Ulceris* pulmonis, cujus manifestissimum & pathognomicum signum est pus, quod per ruffim ejicitur: Sed quoniam pituita crassa admodum similis est puri, adeò ferè ut difficulter discerni possint; *Avicenna* duo tradit signa, quibus pituitam à pure liceat discernere 10. 3. tr. 4. 17. primum ex odore, utrumque enim & pus & pituita, si projiciantur in ignem, pus fetidum reddit odorem, pituita nulla

tenus. *Secundum expondere*, quia si utrumque ponatur in aqua, secundum Hippocr. in Coacis 435. marinâ in æneo vase, pus descendit, & fundum perit: pituita verò non modò non ad fundum tendit; sed aqua supernatat. Quòd tamen posterius non perpetuò verum sit, *Experientia* testatur, cum ipsa quoque pituita crassa & omninò concocta ad fundum descendat: Neque prius puramus simpliciter esse verum, quia pituita igni injecta æquè fetidum de se mittit odorem. Alii alia addunt signa, à colore, ut inquit Zacutus Lusitanus l. 3. c. 10. puris cineritius est, sive ad subcitrinum declinans, vel ut alii explicant albus cum quadam citrinitate ab extraneo & adurente calore acquisita, in pituitâ autem simpliciter albus. Pus etiâ baculo agitatatum in minutissimas dividitur partes, sed pituita substantiâ lentâ est, nec se patitur dividi in partes, pus autem dum commovetur, facîle dividitur & separatur, utpote quod materia quædam adusta sit. Sed ultimum hoc reliquis certius habendum est signum, quando nimirum sputa non tantum carbonibus imposita, verum etiâ sine igne, & ab ægro & ab adstantibus graveolentia deprehenduntur. His itaque signis, nisi *collectivè* sumantur, non ita simpliciter fidem habendam esse arbitramur.

RATIONE SUBJECTI. Hippocrates V. Aph. 13. affecti pulmonis certum arbitratur indicium, si tussiendo aliena substantia rejiciatur. Qui spumantem sanguinem, inquit, tussiendo excreant, è pulmonibus talis exclusio fit. Non tamen semper *Tussis* pulmonis affecti indicium, neque semper pulmone affecto tussis orta. Ita *Argentarius* commemorat, conjugem suam è ferinâ destillatione *Phthisi* afflictam, saniem, purulentamque materiam à pulmone sine tussi rejecisse, donec tandem morbi mole substrata morti succubuerit. Visi qui ab Hepatis tumore septo depresso tussi continuâ divexati, corpore toto adeò consumpti sunt, ut pro *Phthysicis* ab omnibus habiti fuerint. Iidem tamen remediis pulmonum ulceri convenientibus frustra administratis, deobstruentibus curato Jecoris tumore sanitati redditi sunt. Neque etiâ ubi ægrotum cum tussibus pus rejicere videris, continuò *Phthysicum* dixeris, aliàs enim omnes

omnes, qui ex suppuratâ Pleuritiide Empyi facti, supra purgantur, à Pulmonum ulcere contabescere falsò iudicaveris.

Non pauci, inquit *Gal. l. 4. de loc. aff. c. 6. & 9.* affecti pulmonis quasdam particulas simul cum sanguine ejecerunt: Quocirca diligenter considerare oportet, an spumosum quippiam simul educatur; Id enim efficacissimum erit signum ex pulmone factam fuisse excretionem. Interdum etiam putrida pulmonum portio, bronchiorum ac vasorum pulmonis ramenta atque crustula tussi rejiciuntur, ut habet *Gal. l. de loc. aff. 5.* Ortò etiam in asperâ arteriâ ulcere, præterquam quòd sputum purulentum apparet, dolorem quoque in loco affecto laborans sentire consuevit: ipsum verò per ea, quæ screantur, quia exigua sunt, ab ulcere quod in pulmone natum est, discerni potest: quippe ab ulceribus pulmonum plus sputi rejicitur, atque ut ex pulmone educta particula visceris ipsius ulcerationem significat, ita ex gutture visum interdum corpusculum aliquod ab *Epiglottide* per ulcerationem excreari. Id verò non solum hoc indicio deprehenditur, verùm etiam ex eo, quod in ulcerato gutture doloris sensu laborans infestatur, pulmonum verò ulcera dolor non comitatur, nisi admodum hebes & exiguus.

ACTIONUM LÆSARUM (RATIONE *Pulsus* modò parvus, modò languidus, modò mollis, & modicè celer atque hecticus *Gal. 4. de caus. puls. 11.* Deinde, si adest *russis frequens & molesta*, in primis à sumpto cibo & per noctem, sed exigui doloris, nisi exulcerata sit aspera arteria, quod pulmonum caro insensibilis sit, *Gal. 4. de l. aff. 5.* *Delirium* quoque adest, mente enim solent vacillare, in primis quando morti vicini sunt, *Hipp. 5. Epid. & Rhas. l. 4. conf. Visus debilitas*, eò quod spirituum inopia ob consumptionem laborant. *Difficultas Respirationis* huc quoque non incommodè referri potest, ut habet *Hipp. Coacar. prenor. 1. l. de loc. in hom.* quam tamen *Hieron. Mercurialis l. 2. de Thor. aff.* putat esse facilem, eum sic inquit: *Phis proprie non habet anhelitus difficultatem, imò facilem anhelitum.* Sed cum tres difficilis Respirationis à *Gal.* proponantur cause *4. de loc. aff. c. 7.* Vehemens in corde pulmoneque calor, virium

Imbecillitas, & viarum spiritus angustia, & omnes in hoc affectu reperiantur, de difficili Respirationis presentia nullatenus dubitandum. Quod etiam confirmat *Sennertus l. 2. prax. p. 3. c. 12.* quando *Phthisis* commemorando signa diagnostica, sic pergit; Respiratio est difficilis non solum ob facultatis imbecillitatem, sed & quia bronchia pulmonis obstruuntur, tum ob puris copiam, quæ ab ulcere in ea transmittitur, tum ob multa excrementa, quæ in pulmone debilitato colliguntur. *Vox rauca* sepius cum *Phthisi* copulatur, quod aspera arteria, ob crebram purulentæ materiæ cum tussi ejectionem exasperata & inæqualis reddita, vel etiam exsiccata sit.

EXCRETORUM RATIONE occurrunt I. *Sudor*, *Phthisici* solent sudare facile, eo quod facultas retentrix eorum valde est debilis, quæ naturales humores & excrementitios retinere nequit. II. *Urina*, quæ nonnunquam est naturalis, nonnunquam verò oleaginosa, ob colliquationem, *Hipp. II. progn. Pingvedo*, quæ in urinis supernat telis aranearum similis, hominem tabe consumi significat. III. *Sordes alvi*, alvus enim interdum laxa & fluida, interdum suppressa & dura, quia facultas expultrix ob nimiam imbecillitatem iusto non potest tempore excernere *Hipp. 5. Epid. 4.* IV. *Involuntarium seminis profluvium*, cui hoc morbo affecti obnoxii esse solent. Quia, in ipsis fiunt *colliquationes acres*, quæ ad vasa spermatica pertingentes excreticem facultatem stimulant *Arist. 5. Probl. 35.* V. Pertinet etiam hinc *Capillorum defluvium*, ob humiditatis, alimentique corruptionem & penuriam. VI. *Pediculi* etiam ob corruptionem excrementorum factam à calore putredinali & febrili copiose generantur.

QUALITATUM MUTATARUM RATIONE sequentia capiuntur signa: *Febris* orta ab ulcere, initio quidem putrida, sed tandem in *HECTICAM* mutata, totius corporis partes tam spermaticas, quam sanguineas calore & macie consumit: calor etiam magis magisque in volâ manus unâ atque alterâ horâ post sumptum cibum intenditur, atque exacerbatur. Collum fit longius, unde *Epiglottis* prominere: *Nasus* apparet acutus, *oculi* concavi, tempora adstricta sive collapsa, auresq;

fri-

frigida contractaque & fibræ earum versæ, cutis in fronte dura, sicca, rugosa, & color totius corporis viridis & niger, quæ facies ab Hipp. l. 1. Progn. 5. & 6. describitur, & vocatur facies Hippocratica. Fauces sono implentur, & quasi per arundinem sibilum reddunt, Hipp. l. de intern. aff. Malæ livescunt, nisi quod à sumpto cibo vaporibus sursum elevatis, rubeant. Non tamen perpetuum est hoc signum, quod à macilentis & cadaveroso habito desumitur; sæpissimè enim corpulenti nullis faciei Hippocraticæ notis apparentibus hoc affectu suffocati interierunt. Cujus rei testimonium habes apud Hippocr. VII. Epid. Historiâ de Polycratis uxore, quæ Phthisi obiit, ubi ait. 2. Facies boni coloris, in genis rubor, non abundè coloratus, sed moderatè floridus: Ut plurimum tamen ab Helicæ Febri carnosus corporis habitus consumitur. Noctu etiam magis molestat, quàm die, id quæ tribus de causis, 1. quia majores sunt colliqutiones, 2. ob majores & copiosiores evaporationes, 3. quia noctu ob silentium & quietem à diurnis curis cuncta acerbiora videntur, quàm die, Mercurialis l. 2. de thor. aff. c. 6.

SIGNA PROGNOSTICA desumemus iterum à GENERE, quod est Ulcus, in initio quidem sanationem suscipiens, in confirmatâ minimè, vel admodum difficulter. Id quod non tantum Galenus, verum etiam suò Alex. Massariæ testimonio confirmat, l. 2. pr. Med. c. 7. sic scribens: Multa dicuntur & scribuntur à Medicis, sed uno verbo ego quidem censeo, neminem, qui verè sit Phebisicus, unquam sanatum fuisse, neque posse deinceps sanari. Et certè verosimile admodum est, Ulcus difficulter consolidari posse 1. Ob continuum motum, tussim scilicet & respirationem, quæ duo sine motione, labore, & dilatatione visceris perfici non possunt: jam verò, quæ sanari debent, ulcera, necesse est, ut in quiete permaneant; 2. Ob locum remotissimum, quo medicamenta ad ulcera pulmonis curanda accommodata integris viribus penetrare nequeunt, vel si attingunt, efficacia ipsorum longo intervallo debilitatur. 3. FEBRIS & hanc sequens totius corporis extenuatio reddit curationem ulceris difficilem. Febris enim & macies humectantia postulant, quæ ulceratis pulmonibus sunt noxia, contra ulcus deter-

C gen-

gentia & exsiccantia; quæ adjunctæ Febri & Extenuationi corporis maximè sunt pernicioſa. Idem fermè, ſentiens Galeus *ſ. meth. 3.* ſcribit, veteres Medicos de Pthiſicorum ſanatione foſſiſſe opìniones diſſentientes; Si quidem nonnulli exiſtimabant, quod Ulceris curatio non tantum ſit difficilis, verùm etiam planè inpoſſibilis; Eoque tùm ratione, tùm experientiâ inducti: *Ratione*, quia pulmo propter anhelitum perpetuò ſit in motu: *Experientiâ*, quod neminem unquam eorum, qui ita affecti ſunt, ſanatum viderint.

Idem tamen non omniam ſalutis ſpem videretur auferre, *ſ. de loc. aff. c. 5.* ubi inquit, *Ulcus pulmonum* creberriſſimè fieri atque curationem, ut quibusdam videretur, nequaquam admittere: aut, ut alii putant, difficulter admodum ſanari. Quod verò in pulmone jam longo tempore permanſit, quamvis aliquando curetur, relinquatur tamen in ipſo res quædam calloſa, fiſtuuloſaq; quæ tractu temporis à levi occasione excoriatur, ſicque malum recrudescit: Et *ſ. meth. 3.* concludit, quod ruptis vasis pulmonum, niſi ſtatim, antequam *phlegmone* accedat, ulcus conſolidetur, exigua ſanationis ſpes ſuperſit. Quod verò *phlegmone* accedente ejuſmodi ulcera, vel difficulter, vel planè nunquam curari poſſunt, ratio eſt, quod, dum *phlegmone* ſolvitur, *pus & ſanies* ex pulmonibus, ſicuti ſit laborante utero & vesica, ex quibus partibus *pus & ſanies* facile elabi & elui poſſunt, ſanis expurgari nequeant; cum in *Pthiſi* nulla alia purgationis ratio relinquatur, quam ea, quæ ſit *ruffi*; vel ſi ſanſcunt, levi tamen occasione, callò iterum excoriatò, recrudescunt.

RATIONE SUBJECTI. Nonnunquam ipſa pulmonis ſubſtantia, imò tertia vel etiam dimidia ejus portio, putredine planè corrupta, *ruffi* eſpicitur, ingentemque ſatorem de ſe ſpargit, ita ut æger & adſtantes grave olentiam abſq; inſigni ſanitationis noxâ tolerare, æremque tam gravi odore contaminatum, perferre vix poſſint, quod ipſum mortale omninò ſignum eſſe ſolet.

RATIONE CAUSARUM. *Ulcus ex eroſione* in pulmone factum valdè periculofum & ferè inſanabile eſt. *Gal. 5. M. M. c. 14.* Ex iis, qui *Ulcus* in pulmone habent, ii demum inſanabi-

les mihi videntur, qui ex succi vitiosi erosionē id possident, quorum aliqui ceu falsilaginem spurum suum se sentire ajunt. 2. *Nativa pulmonum debilitas*, & à primo ortu cum semine in prolem translata, hūc referatur, ut enim ex Epileptico haud rarō Epileptico, ex Podagrigo Podagricus, ex Cocco Coccus, ex Calculo Calculosus, ex Catarrholo Catarrhosus generari potest; ita ex Phthisico Phthisicus regignitur, semen enim à sanis sanum, ab aegrotis morbidum provenire non est dubium. Si itaque sit morbus *hereditarius*, praedicimus, vix perfectē eum curatum iri; sed tantum, ne malum ulterius serpat, praeservari posse.

RATIONE AETATIS; Juvenes & pueri pingves, carnosī & mulieres frequentius Tabē corripuntur, sed saepius tamen eandem salutarem experiuntur: contra verò senes rarissimē quidem Phthisi tentantur, attamen si eā infestentur, non perdurant, sed tabidi obeunt, ut *Aretaeus* docet. *Juvenes* quam frequentissimē eā tentari, firmissimo comprobatur testimoniō ipse *Hipp. Aph. 9. l. 5.* quod ipsum *Avicenna* confirmat. *F. 10. tr. 5. c. 18.* quo loco tamen eosdem omnium facillimē sanari tradit, quia videlicet naturales virtutes, à quibus pravi excrementi expulsionem, concoctionem & ulceris unionem speramus, eo tempore sunt maximē fortes; deinde quia constitutionis sunt mollis, laxae, magis resolvable, & ad eluenda ulcera consolidandaq; magis dispositae, in eā enim aetate soluta facilius conglutinantur, solidēq; regenerantur.

Senes verò non facillē tabidi evadunt, quia sanguis eorum aetate senili exhaustus, totumque corpus frigidum redditum, est, ac cautē vivunt. Sin minus rectē vixerint, etiam in tabem abeunt, ob destillationes efferas; sed difficulter curantur, quia calor nativus ipsorum imminutus, corpus durum, non resolvable, & ad expurgationem consolidationemque minus aptum. *Mulieris* autem *stas*, pro virili, hanc affectionem patitur, ob humorum excrementitiorum abundantiam, qui cum à naturā non concoquantur, putredinem concipiunt, acrimoniamque non levē acquirunt, & ad molliorem & laxum pulmonem detrusi ulcus excitant; Deinde etiam à mensuris suppressis, lochiisque ab utero ad thoracem regredientibus vasa pulmonis

febris rumpuntur, à quibus subsistentibus quàm plures neglecta sanguinis missione per venas inferiores tabidas obiisse, appositis historiis Gal. l. de V. S. adversus Erassstr. confirmat, & Hipp. 2. prorrh. Mulieres & Virgines, quando quidem menstrua non fluunt, vix unquam servari aperte fatetur.

RATIONE PARTIUM ANNI: Quemadmodum enim autumno morbi in universum acutissimi & funestissimi, ita etiam tabidis perniciosissimus esse solet, ut docet Hipp. 3. Aph. 10. Autumnus tabidis malus. Is enim suâ inæqualitate ad plurimos morbos disponit, matutino enim tempore aër frigidior existit, circa meridiem ætus, vesperi iterum frigus dominatur, estque Phthisicis pulmonibus naturâ languidis præditis calamitosus, ferivam enim destillationem, acresque catarrhos anomalia seu inæqualitate suâ auget. Idem 3. Aph. 22. Autumno multos æstivos morbos in hominum vitam invadere, febres quartanas & erraticas & Lienum tumores, aquam intercutem & Tabem &c. Et Heurn. in comm. Autumnus est inæqualis & morbifer repentinâ caloris, frigoris, humoris & siccitatis mutatione, ideoque omnis cacochymix parens & vitii per ætatem concepti conservator; effluxum enim succorum æstate genitorum cohibet.

PRÆSAGIA RATIONE LONGITUDINIS & BREVITATIS. Ulcus ex erosione in pulmone factum serè insanabile esse, & diuturno tempore curari Gal. 5. M. M. c. 14. docet, quando his verbis erumpit: Ex iis verò, qui ulcus in pulmone habent, ii demum insanabiles mihi videntur, qui ex succi vitiosi erosione id possident. Nam longo arbitror tempore omnino opus esse, ut succi corrigatur vitium. Idem eodem c. 8. quod phlegmone accessa exigua sanationis spes adsit, ante verò phlegmonis invasionem, facili negotio & brevi temporis spatio Ulcus posse sanari fatetur. Quod ipsum insinuavit etiam Hipp. 1. de morb. S. 2. t. 14. Ubi Phthisin morbis longis annumerat, & Avicenna huic opinioni ad stipulari viderur, quando sic inquit: nonnunquam accidit Phthisico, ut ejus vita extendatur à Juventute ad Senectutem: Est itaque hic morbus sive curabilis, sive incurabilis, diuturnus & longus, multosq; interdum
in

in annos protrahitur, quemadmodum *l. 3. Fen. X. Tmā. V. e. XIX* scribit, se vidisse mulierem, quæ vixerit in *Phthisi* circiter viginti tres annos. Et aliam semper assistentem igni locisque siccis, *furnaria enim erat*, tabidam plus quam 28. annis perdurasse, laboresque suos pro more solito exercuisse refert *Matth. de grad. c. LIV. comm. IX. lib. Rhafis ad Almanforem*: Cujusmodi historias plures videre licet apud *Forestum*, & *Sobenckium l. 2. Observ. Med.*

ΠΡΟΓΝΩΣΙΣ SALUTIS & MORTIS. Si *Phthisis* non sit confirmata, sed incipiens, æger robustus & nondum macilentus, confectus, viribus adhuc constantibus, morbus non hæreditarius, sive à parentibus per semen, aut sanguinem alimentarium connatus, si non sit ex ulcere in pulmone facto; spes quædam salutis affulget. *Hipp. 2. prædiēt. sex convalituri signa recenset.*; Eum, inquit, qui probè levari volet, convenit sputum facile tussi rejicere, esseque album & æquale, unius coloris & sine pituita. Quod autem à capite desluit, ad nares pellatur, neque febris prehendat, ut nec aliàs cibos impediatur, neque sitim faciat. Alvus quoque quotidie suo fungatur officio, & quod deiecit, durum esto, & iis, quæ assumuntur, conveniens. Hominem quàm minimè macilentum esse prodest. Pectus verò convenit quadratum & hispidum, cujusque cartilago exilis & admodum carnosa est. In quo namque hæc omnia inerunt, is maximè superstes futurus est. Sed qui nihil horum haberit, exitio est quàm maximè affinis. *Mortis futuræ indicia*, quoque varia sunt, & quidem; A puris spuro *Phthisis* & fluxio, cum verò retentum fuerit, moriuntur *7. Aph. 16.* Tamdiu enim *Tabidi* vivunt, ut *Gal. in comm.* addit, quamdiu sputa extulsi repossunt, cum verò ipsa retinentur, respirationis ductus obstruuntur & ita suffocantur. *Hipp. V. Aph. XL.* Quum tabi implicitis quod tussiendo excluditur sputum, graviter oleatur, dum carbonibus ardentibus infunditur, capillisque desluantur, funestum. Quod etiam confirmat *2. coac. prænot.* sic inquit, *Tabidi*, quorum sputum igni impositum gravem nidorem redoleret, & capilli à capite desluant, moriuntur. Sputum enim sive per se grave oleas sit, sive carbonibus injectum færeat, extremā

humorum & pulmonis putrefactionem & saniem superfluum
 ostendit. Defluxus autem capillorum, defectum alimentorum,
 naturalis facultatis retentricis imbecillitatem, nec non
 humorum corruptionem, & per conseq. mortem significat.
Gal. in comm. 2. de supr. caus. 6. 7. Aph. comm. 2. 4. de simpl. med. fac. c. 22. 1. prog. c. 46. 6. Aph. comm. 34. Pergit verò Hipp. V. Aph. XII. Quibus Tabe laborantibus capilli è capite decidunt, alvi profusio superveniente moriuntur. Idem etiam ab eodem l. 2. *pranot. Coscor.* affirmatur. Et *Galenus in comm.* defluxivum capillorum superveniente alvi profusio dicit malam causam, & lethale esse illorum signum, qui morti vicini sunt, quia omnium virium, inprimis retentricis facultatis summam imbecillitatem, partium solidarum colliquationem, & pulmonum *vineosus*, quæ mortem minatur, ostendit. *Celsus l. 2. c. 28.* Quod & *Aph. XVI. ejusd. l.* confirmat; Si tæbe detento profusivum alvi superveniat, lethale. Quia facultas naturalis & retentrix primariorum viscerum, *Cordis, Ventriculi & Hepatis* à Pulmonibus putridis ita læsa est, ut retinere debito modo nequeant. Si nugari & delirare incipiat, ob puris retentionem lethale. *Hipp. Coscor. pranot. 437.* Sputorum retentiones in tabescentibus mentem ad deliræ verba commovent. Quando itaque hæc tria, ut *sputum* sive per se, sive igni impositum graveolens, *capillorum defluxivum*, *sputi retentio* cum *profusio alvi* coeunt, pro lethali præsignio certò sunt habenda. Ubi ad extremum *Q̄stio* pervenit, calore febris cuncta sunt, acerbiora: unguës incurvantur, absumptè scil. carne, quæ in summis digitis hærebat, unguës quæ firmabat. Extrema calore langvescente intumescunt; quòd ob virtutis imbecillitatem permulti generantur *hæmores crudi*, qui tandem in pedes procumbunt: nonnullis retentricis facultatis læsione, humorumque corruptione *diaræba* succidit, sputumque ob virium imbecillitatem retinetur, atq; ita toto corpore consumptò, diem obeunt.

CURATIO nunc sequitur; Sed cum difficillimè, aut potius nullà ratione *pulmonis ulcèræ* curari possint, ut ipse *Gal.* tradit, supervacuum fortè videbitur, illius morbi curationem præ-

prescribere, qui curatu impossibilis habetur. Plurimum tamen nonnulli, ut *Galenus, M.M. c. 14.* habet, qui Medica presidia adhibuerunt, lucrifecerunt, ut nimirum ulcus nec ultra progredieretur, nec majus efficeretur, sed siccatum calloque obductum hominem longiori vitæ relinqueret. Nullius itaque curam negligemus, imò etiam eorum, qui incurabiles estimantur, aggrediemur curationem, cum non rarò accidas, ut illi interdum, qui ab omnibus pro desperatis habentur, curentur, & licet non omninò sanitati restituantur, vitam tamen appropriatis medicam. adhibitis in multos annos producant, ut testatur *Matth. de gradib. in 9. Rhas. c. 54. & Avicenna l. 3. fen. tract. 5. c. 18.*

Hoc morbo itaque affecti non prorsus sine remedium auxilio sunt relinquendi, sed eò omnibus viribus annitendū, ut exploratum habeamus, quomodo regeadi, tractandi, & si non integræ sanitati restituendi, quibus mediis saltem preservandi sint, ut longiori vitæ reserventur: ut itaque in omnī morbo, ita quoque in *Phibisi* ad tres *Indicationes* animi oculos reflectimus; Prima, *Curstoria* morbum ipsum respicit, & sanandum ulcus præcipit: Ulcus enim tanquam indicans primum & fons hujus affectus, quo sublato, omnia symptomata cessant, corpusque iterum incrementum sumit, inprimis est abstergendum, mundificandum, putriagine exsiccata unieundum & pulmonis caro regeneranda. Videndum igitur, ne ulcus dilatetur & latius serpat; sed ut ad minimum callo, si non integrè consolidari valeat, obducatur, seduloque cavendum, ut accedenti plerumque inflammationi obviam eatur, Phlegmone enim invalescente, Febris augetur, ipsaque ulceris curatio difficilis reddi solet. PRÆSERVATORIA causas respicit, sanguinisque acridinem demulcendam, catarrhosasque à capite defluxiones avertendas, aliosque, qui vel excitare ulcus adeò sedum, vel fovere valent, errores corrigendos esse indicat. VITALIS vires respicit, ne labascant, aut quovis modo debilitentur, sed ut partes tam spermaticæ, quam sanguinæ corroborentur; Pulmo igitur per appropriata confortandus, cordis intemperies calida temperanda, caput & cerebrum à

eatarrhosa dispositione liberandum, totius verò corporis macies humectantibus arg. restaurantibus rescicienda. Quæ Indican-
tia quoniam non uniusmodi, sed summè contraria, difficilem
reddunt Curationem, quare notandum, ne dum uni mederi
volumus, alteri noceamus. Et quoniam, cum duo morbi con-
iuncti sunt, ejus major ratio est habenda, qui majoris est mo-
menti, & à quo cæteri pendunt; Itaque & hic præcipua cura,
Ulceris est habenda, à quo nempe Febr. & Extenuat. pendunt,
deinde refrigerantibus & humectantibus alimentis benè & ci-
tò nutrientibus corpus macie confectum, caloreque lento ex-
siccatum resciciendum est: totaque curatio ita temperari debet,
ut una parte ulcere extergendo, mundificando & exsiccando;
alterà parte verò corpori extenuato restaurando, & carnem re-
generando morbum tollamus. Depromimus itaque auxilia ex
tribus usitatis remediorum fontibus, quorum.

1. ΧΕΙΡΟΤΡΥΚΟΣ. Ex quo fluit i. Φλεβοτόμια, quam in
principio, Phthisi scil. incipiente, conducere non infimæ eru-
ditionis Medici existimant, ubi nempe adhuc larga in corpore
sangv. copia continetur, viresque integræ, nondumque
dissipatæ sunt; nam ventilat viscera, sangvinem biliosum de-
trahit, qui ad partes ulceratas confluens de novo concitat pro-
fluvia, ulcera dilaniat, & valdè exasperat: Basilicæ igitur sectio-
nem putamus maximo fore auxilio, si fortè sangv. sputum à
plethoricâ constitutione initium morbo dederit: quo in casu
viribus debilitatis ad manuum venas confugiendum. Quod
si autè à consuetis sangv. evacuationibus intermissis, suppressis
mensibus, hæmorrhoidi fluxionibus &c. oriatur; Isthic quidè
venæ pedis; Hic verò Hæmorrhoidum apertionem consulè-
mus. In consummatâ verò Phthisi cane & angve pejus fugienda.
V. S. omnia enim sunt extenuata, & vires ita debilitatæ, ut ne-
minimâ sangvinis M. ferre possint, quod & Massariæ confir-
mât l. 2. Pr. Med. c. 7. sic scribens: Tabidis propter debilitatem,
virium, & ob alias manifestas rationes nullum vel sangvinis
missionem, aut alicui insigni evacuationi locum superesse.

CUCURBITULÆ scarificatæ, quæ seroso sangvini eva-
cuando commodissimæ videntur, etiam VS. vicem supplere
pos-

possunt, præsertim ubi vires imbecillæ: *Ventosa* quoque i. e. *Cucurbitula sine scarificatione* revulsionis & derivationis humorum gratiâ brachiis, femoribus applicantur.

VESICATORIUM adhibuit *Gal. 5. M. M.* in illa *Nobili Romanâ* hoc modo: Canthar. abscissis alis & capit. 3j. Caricar. pingv. Noj. Fermenti parum cum aceto scilicetico fiat pasta, & manè abraso capite supra futuram coronalem imponatur, ubi per horas IIX. excitaverit vesicam, acu rumpatur, locusque butyrò inungatur, superimposito fol. caul. supra cineres calefacto manè & vesperi, ne partes iterum uniantur.

FONTICULI etiam *Cauterio Actuali* eodem in loco abrasis prius capillis, ferrò candente inuruntur, qui plurimum faciunt ad corrigendam frigidam cerebri intemperiem, catarrhosque miris modis minuunt. Quod auxilii genus licet abominandum videatur, est tamen tutissimum, & sine noxâ adhiberi potest, plurimos enim hoc remedio ad thoracem delabentes catarrhos compescimus & intercipimus: Verba sunt *Heldai de Paduanis conf. 7. l. 3.* Qua de re diversas Authorum sententias videre est apud *Job. Baptist. Montanum Consult. 36. Ludovicum Septalium Lib. VI. animad. 107. Marc. Aurel. Severin. lib. II. Pyrotechn. part. I. c. II. Zacut. Lusit. l. I. observ. 16. comm. in hist. princip.* Non minori cum utilitate iidem in brachio alterutro, vel etiam utroque inter bicipitem, & muscolum delthoidem, poni & aperti servari solent, ut fluxiones intercipientur, ne ad pulmones deferantur: Quod etiam *Clar. Senn.* consulere videtur, quando *l. 2. p. 2. c. 8.* sic inquit: Si diuturna, nullo tutiore, inter initia remedio materia avertitur, quàm Fonticulo in alterò vel utroque brachio aperto. Exulcerationem cutis ferrò candente sub menthò & in gutture factam, ita ut ulcera aperta teneantur, tam diu donec tussis desinat, commendat *Celsus l. 3. c. 22.* Celebris est etiam historia apud *Zacut. Lusit. l. 8. c. 8. observ. 5.* de quodam Phthisico, qui excitatâ fistulâ juxta os sternum ab initio quidem pro moribundò relictus, pingviculus tamen factus vitam in 14. annos protraxit, tandem superveniente sangv. sputo anno ætatis 64. è vivis excessit. SETACEUM commendat *Hier. Fabricius ab Aquapend. & Claudinus consil. 13.*

D quod

quod ipsum in catarrhosis ad pectus defluxionibus usum præ-
tiare maximum posse arbitramur.

BALNEA & FRICTIONES etiam non inutiliter insti-
tui solent; Phthisicorum enim Febri etiam est invigilandum,
cujus acres humores balneum temperat, æstuantem viscerum
calorem demulcet, connutrit, quia arctas præ calore vias refe-
rat, ut per eas patentes nutrimentum ad distantissimas penetra-
re corporis partes possit, sputum faciliat, somnum procurat,
quibus recreata natura, optimò regeneratò sanguine ulcus
conglutinat, & carnem deperditam regenerat. *Zacut. Lusit. l. 8.
c. 10.* commendat balneum lactis, & prodigiosam de quodam
lactis balneo curato historiam narrat. Cavendum verò ne
balneum concedatur iis, qui ex sangv. sputo in Phthisin inci-
derunt; Nam illis sunt noxia, quibus sanguis fluxit aut fluxu-
sus est. *3. ac. 59.*

FRICTIONES videtur *Celsus* svadere, quando inquit,
ipsas trahere alimentum ad partes emaciatas, fieri verò debere,
manu ol. liliaceo inunctâ, & molliter, ne alimentum attra-
ctum dissipetur.

II. ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ varia suppeditat remedia, tam ad con-
solidationem ulceris, quam ad causâ morbificæ sublationem,
pulmonumque & principum partium confortationem neces-
saria. Inter quæ non ultimum obtinent locum EVACUATORIA,
quæ peccantes humores educendo maximum adferunt huic
morbo adjumentum.

Evacuantur verò humores medicamentis non fortiter
purgantibus, sed lenibus, quæ simul thoraci & ulceri prodesse,
fluxionemque avertere possunt. Nulli forti evacuatio-
ni locum concedit *Alex. Massariæ*, neque alia ipsi probatur
purgandi ratio, quam quæ fit per molles clysteres & nonnulla
lenissima medicamenta, quæ simul caliditatem & siccitatem
febris mitigant. Quod si tamen aerium humorum pertinaces
ad pectus affluxiones morbum Febrimque augeant, minusque
obedientes sint lenibus auxiliis, dubium non est, quin ad for-
tiora purgantia accedere sit consultum. *Galenus* in sistendo flu-
xu & catarrho salso fortioribus expurgavit pilulis, quia tales
le-

tenibus non cedunt, & usus est Colocynth. Helleb. & aliis fortioribus; Non temerè tamen ea sunt exhibenda: nam in his morbis nihil deterius alvi profluvio, quod per forte medicamentum facile excitari potest. Quod tristi exemplo testatur Trincavellius l. 2. *Consl. X.* sic scribens: Ex familiâ Juriana Veronæ Vir nobiliss. præteritis mensibus ex sumptò forti pharmaco, quod ipsi Medicus publ. hinc docens, cum putaret ipsum putridâ laborare, exhibuit, Tabidus incidit in fluxum alvi & obiit.

LENITER ALVUM EVACUANTIA sunt, Cassia, manna, Rhabarb. Syr. ros. viol. solutiv. Jus Galli antiq. in quo est manna dissol. Rhabarb. cum infus. Ros. & feri caprini, Rhab. cum passul. maj. Syr. Viol. sol. cum decoct. borrag. & capill. veneris, vel tale posset præferibi

R. Rad. liquirit.

Enul. an. ʒiij.

Sem. anisi.

fanic. an. ʒj.

Fl. Viol.

buglos. an. p. j.

Passul. Enucl. ʒß.

Ficum ʒj.

Dactyl. pingv. No. VI.

Fol. Senn. elect. SS. ʒß.

F. decoct. in aq. Veronic.

Scabios. an. s. q.

In colatur. ʒv. dissolv.

Mann. calabr. ʒj.

Iterum coletur, addendo

Cremor. ʒ ʒj.

Spir. Oli. g. ij.

Aq. cinam. ʒß.

M. pro Haustu.

R. Extr. Pilul. Cochiar.

de Agaric. an. ʒß.

Resin. Gialap. gr. iij.

Ol. succ. destillat. g. ij.

Cum aq. Veronic. F. Pilul.

No. V.

R. Syr. liquirit.

Hyssop. an. ʒiij.

Ros. solutiv.

de cichor. c. Rhab. an. ʒß.

Resin. scammon. gr. vj.

M. ad vasculum

S. Exiersässlein.

CLYSTERIBUS quamvis acrioribus magis insistendum esse arbitramur: Illa enim præter evacuationem omnium fordium nimiam quoque caliditatem & siccitatem corporis restringunt.

D 2 R.

<i>R. Herb. Malv.</i>	<i>Caricar. pingv.</i>
<i>Parietar.</i>	<i>Fujub. Sebest. an. No. vii.</i>
<i>Mercurial.</i>	<i>Fol. Sem. ʒß.</i>
<i>Veronic. an. Mj.</i>	<i>Cog. in f. q. aqv. comm. Co-</i>
<i>Rad. Alth. ʒj.</i>	<i>lat. ʒ. j. adde</i>
<i>Ireos ʒii.</i>	<i>El. diacathol. ʒj.</i>
<i>Sem. Anis.</i>	<i>Diaphenic. ʒß.</i>
<i>Fenic. an. ʒiii.</i>	<i>Ol. aneth. ʒj.</i>
<i>Passul. maj. ʒj.</i>	<i>Sal communis ʒjß.</i>
	<i>F. Clyster.</i>

VOMITORIA tanquam maximè perniciofa hoc in affe-
ctu rejiciuntur. *Hipp. 4. Aph. 8:* Tabidorum rationem esse ha-
bendam, ait, neq; purgationem iis per superiora unquam mo-
liendam. Cum enim ad vomitum fortis requiratur motus,
quo pulm. ulcus non consolidatur, sed augetur, & quàm ma-
ximè dilaceratur, imò vasa, quia debilia, facillè rumpuntur.
Quemadmodum enim scemina hysterica, si asthmatica fuerit,
non oxymel exhibemus, quod acutum hysterici sit aduersum,
etiamsi asthmatis sit convenientissimum: Ita in Phthisicis
quandiu vincit sympt. magnitudo & periculi metus, quamvis
bile abundet, & ad ejus vacationem æstus svadeat, nunquam
tamen universalis purgatio per superiora præscribenda est:
quin utiliùs prorsus à Vomitoriis abstinere, quam ea Tabidis
vel naturâ ad eam inclinantibus exhibere.

Præmissis sic UNIVERSALIBUS Evacuationibus ad PAR-
TICULARES est accessio facienda, ut sunt ERRHINA, quæ
pituitam circa meninges & cerebrum per nares expurgant, talia
sunt ex major. puleg. Rut. Brass. Beta, Orig. rad. Ireos &c.

<i>R. Succ. major.</i>	<i>R. Succ. Betae.</i>
<i>Betonic. an. ʒii.</i>	<i>major.</i>
<i>Nicot. maris.</i>	<i>beder. an. ʒj.</i>
<i>Puleg. rec. an. ʒvj.</i>	<i>Mann. Elest. ʒiii.</i>
<i>Agaric. Trochisc. ʒii.</i>	<i>Colata cum Bombace</i>
<i>Medull. sem. cartham. in</i>	<i>atrabantur per Na-</i>
<i>petiâ ligat. ʒx.</i>	<i>res.</i>
<i>Infund. in si. q. Melissent per</i>	
<i>noctē colata abstrabantur ad</i>	
<i>consist. Extracti liquidioris.</i>	

STER-

STERNUTATORIA, quia fortiora, cerebrumque motu suo irritant, ut etiam eorum vi humor altius immerfus excutiat, non sunt concedenda.

APOPHLEGMATISMIS & MASTICATORIIS, quamvis in diurnis capitis fluxionibus & affectibus insignem usum habeant, hic parum adscribimus: quod quibus oris interiora, guttur, gula aut larynx ulcerata sunt, & qui aliàs destillationibus ad pectus obnoxii sunt, id genus remedii valdè periculosum. In talibus enim materia affluens potius aliò derivanda, quàm allicienda est.

His præmissis ad ipsius ulceris curationem accedendum, variaque ALTERANTIA sunt in auxilium vocanda, quæ tamen non ejusdem generis ubique conveniunt.

Si enim à tenui catarrho ad pectus delabente foveatur hic affectus, INCRASSANTIA præcipuè desiderabuntur, quorum tamen in usu cautione maximà opus, ne nimia incrasatione materiæ in Thorace contentæ ab eodem educationem reddamus difficiliorem; Eritque hoc in casu opera danda, ut capitis robori simul consulatur. Exhibeantur itaque quæ sequuntur, vel similia.

℞. *Conserv. Rosar. rubr. antiq. ʒβ.* ℞. *Sp. diatrag. fr.*

Betonic.

Sem. pap. albi.

Violar. an. ʒü.

Coriandr. preparat. an. ʒj.

Diacodii ʒiü.

Nuc. mosch. tost.

Spec. Diamb.

Thuris.

Diatragag. fr. an. ʒü.

Mastic. an. ʒβ.

Ocul. 69. preparat. ʒj.

Trochisc. de Camb. ʒj.

Succ. preparat.

Ambræ grif. gr. x.

Boli arm. preparat. an. gr. xviii.

Sach. in aq. scabios.

Tinctur. corall. ʒj.

Soluti ʒvj.

Cum Syr. jujub. q. s.

F. l. a. Rotule.

F. Electuarium.

Ulceris curationem dum respicimus, cum plures Indicationes concurrant, illi utrique primo satisfaciendum erit, cujus Indicantæ persistente reliqua exterminari nequeunt. Quoniam itaque docente *Galeno 3. meth. 9.* neque quicquam glutinari, neque

D 3

que

que carne impleri possit, priusquam fuerit purum: sanationem
ulceris à sordium remotione auspicandam esse iudicamus. DE-
TERGENTIA itaq; & MUNDIFICANTIA hic præcipuè ad-
hibenda, quibus tamen pulmonem roborantia semper ad-
denda.

Rz. Herb. Pulmon

Scabios.

Botryos

Hyslop. an. Mß.

Rad. Ireos Flor.

Liquirit. rasf.

Emul. an. ʒß.

Sem. Anis.

Fenic. an. ʒj.

Jujub. Sebest. an. No. V.

Caricar. No. Vj.

Coq. inf. q. aq. mulsa

In colat. ʒvii. dissolv.

Loch. de Pino.

San. & exp. an. ʒv.

*Sach. Ros. q. f. ad
gratum saporem.*

Rz. Looch ad Asthm. Mesu.

de Pino an. ʒij.

de pulm. Vulp. ʒii.

Syr. Jujubin.

heder. terrestr. an. ʒß.

Sp. ʒ camp. g. x.

M. F. Looch.

Rz. Spec. decoct. pect. ʒß.

rad. glycyrrh. rasf.

Cichor. an. ʒiiij

Sem. melon.

anis. an. ʒj.

Coq. inf. q. aq. font.

Colat. ʒiiij. adde

Syrup. jujub.

acetos. citr. an. ʒvj.

Misce.

Purgatò à sordibus suis Ulcere & mundificatò, ultimum,
est, ut CONSOLIDANTIA, quæ glutinandi vi prædita, non
negligantur. Inter illa *Conserva Rosarum* cæteris omnibus
communi omnium consensu palmam præripit: Sed observan-
dum tamen, ne in principio nimis antiqua ob summam ad-
stringendi & incrassandi vim, utamur, sed recentiore, in qua
abstergendi facultas major, adhibeamus, ut etiam *Mesues* opti-
mè monet, qui capite de Phthisi tres cautelas observandas esse
præcipit; prima est, ut *abstergentia* præmittantur, ac proinde
Conserv. Ros. rec. quia in eà plus succi & vis abstergendi major,
adhibeatur. Secunda, ut *quantitate magna*, imò cum cibo &
potu exhibeatur; Tertia cautela est, ut, si interdum sputum ob
ejus usum retineatur, aut difficilis respiratio inducatur, Syrup.
Hyslop. aut aliò expectorante aliquo promoveatur. Neq; tamè
ad-

adstrictio ejus adeo magna est, ut succos incrasset, vacuationiq; ineptos reddat, nam caliditate, nec non tenuitate non omnino spoliatur Rosæ, ut ex *Gal. Dioscoridisq;*, imò & recentiorum mente constat aperte. Prioribus itaque morbis ritè observatis, *Conserv. Ros.* cor roborat, abstergit, peccus mundificat, tabique mirificè auxiliatur, bilem furentem refrænât, sanguinem purificat, refrigerat, somnum procurat, leniter mollit alvum, humectat, nutrit, æstuosis febribus remedio est, & viscerum interiorum cœluma compefcit, roborque iis addit.

Avicenn. l. 3. F. 10. tr. 5. c. 5. meminit mulieris Phthisi laborantis jam deploratæ & morti proximæ, quæ non tantum usu *Sach. Rosæ.* revixit & sanata, verùm etiam impingvata est, ita ut etiã impossibile ipsi fit, referre summam ejus, quod comedit de *sach. Rosæ.* *Galen*i commendatione *Sach. Ros.* celebratur, quod singulis diebus in quantitate permagnâ, etiam cum cibo & potu fumendum præcipit. Uti sunt eò plurimi, & non est comprehensibilis ipsorum numerus, qui mundificationibus priùs premissis, còtinuò ex ejus usu sanitati sunt restituti, *Mesu. c. d. Phthi.* *si.* Refert *Montanus* se quendam à Veronenfibus Medicis Venetias missum, qui duas scutellas puris exspuisset, solo *sach. Ros.* curâsse, idque dedisse in majori dosi, ita ut ferè nihil aliud ederet, & Pharmacopolæ ipsi amplius id vendere nollent, sed aliud de afferre cogeretur; *Cento in conf. 152.*

Rz. Conserv. Ros. rubr. ℥iij.

Veronic.

Scabios. an. ℥ß.

Bol. arm. preparat.

Lap. Hæmatit. preparat. an. ℥j.

Terr. e sigill. preparat.

Pulm. Vulp. preparat. an. ℥ij.

Cum Syrup. de Sympbit. ℥

Myrtino

F. Electuar.

Rz. Conserv. Ros. rubr. ℥iij.

Cond. Rad. Symp.

Lactuc. Hisp. an. ℥ß.

Puly. Haly. con. Phth. ℥ij.

Pulm. vulp. p. preparat. ℥ij.

Lact. ℥ß.

Cum Syr. de Consolid.

℥ sach. ros. sabul. q. s.

F. Electuar.

Commendatur miris modis à quibusdam *Stratiotidis*, *Millefolij decoctum* vel *extractum*, quod glutinandi Pulmonis ulceræ potestatem mirificam obtinere tradunt. Recentiores *Potiones*
vul-

vulnerarias hinc referunt, & Lignorum decocta, Ligni sancti, Sassafras, Santalorum, rad. Sarfae. Inter quos sunt *Phil. Ingrassi in consil. pro Duce Terra novae Franciae. Arcæus l. in. de cur. vulner. c. 2. Thom. Erastus l. III. consil. Scholtz. l. 8. Heurn. comm. in V. aph. 9. & alii*: permoti sine dubio *Gal.* autoritate, qui plurima annotavit medicam siccantia, quibus tum se, tum alios ad ulceris sanationem feliciter usos esse scribit, *III. Meth. 4.* Idem tentare decocto ligni Ebeni non est veritus *Zacutus Lusit.* & felicissimum res nacta successum, ut ipse testatur *Lib. II. comm. in Hist. Pr. Med. 33.*

R. Ligni Guajac. rasp.

Sassafras.

Jumiperin.

Ebeni an. ℥β.

Rad. Sarsapar.

Symphye. an. ℥ii.

Tussil. cum toto Mū.

Sem. anisi.

sanic. an. ℥ii.

Passul. major.

minor. an. ℥j.

Coq. in f. q. aq. fontan.

ad ℥ū.

Colatura add.

Syr. Jujubini.

Portul. comillorū an. ℥j.

Tinctura violar. cum sp. ♁ par.

℥ Sach. canar. edut. ℥iiii.

ad Gratiam saporis.

Medicamenta ex ♁ parata, ut Flores, Lac, Balsamus, Tinctura, Spiritus, suam etiam laudem merentur, tum per se, tum aliis permixta: In ♁ inquit *Pamæus de vita longa lib. 3. cap. 7.* est Balsamus, in eo sunt liquores Balsami, qui nihil neque vivum, neque mortuum putrefecere sinunt; sed corpus ita conservant, ut nulla neque influentia, neque naturalis corruptio, vel impressio in eo deprehendi possit.

Non exigua etiam speranda videtur utilitas ex LACTIS fritione, quod & *Ciar. Sennertus, Alex. Massariæ, Hier. Mercurialis, Zacutus Lusitanus* & ferè omnes unanimi consensu Medici cum ipso *Gal. 3. de alim. fac. 16.* fatentur: Nullum salubrius & præstantius remedium in Phthisi reperiri, adeo ut nonnulli existimaverint, quod plurimi Phthifici solo illius usu curati fuerint, si modo antequam ulcus latius & callosum fiat, illud adhibeatur. Præterquam enim quod LAC dulcium & butyracearum partium ratione omnium optimè nutrit, & atrioniam humorum emendat, id quoque obtinet, quod ulcera pulm. abs-

ter-

tergat, & conglutinet: adeo ut nihil videatur deesse, quod ad *Phthisin* curandam requiritur. Hoc verò omnium utilissimum esse, cum ex ipsis mammillis quis hauserit, *Eryphon*, & *Herodotus* & *Prodicus* censent, qui in eo ad corpora reficienda tantam fiduciam collocarunt, ut etiã qui *Phthoe* contabuerant, ex ipsa mulieris papillã lac fugere juberent. Verum, cum hoc plurimis non arrideat, melius est calidum adhuc ex mammillis, quam ocyssimè ægro offerre. *Gal. 7. meth. 6. & 5. Meth. 12.* Est verò secundum veterum sententiam lac omniũ optimum humanum, quod naturæ nostræ familiarissimum est; Huic succedit *Asininum*, quod post muliebre, hoc morbo affectis utiq; conveniet; quippe cum tenuissimum, & minimè coagulatur, & quoquo versus ocyssimè in corpus digeritur. Tertium locum obtinet *Lac caprinum*, quod inter lac vaccinum tanquam crassius, & *Asininum*, quod tenuius, medium existit. *Gal. 5. meth. 12.* Quod etiam *Avic. 10. 3. tract. 5. c. 5. maximè placet*, ob quandam, quã videtur præditum, adstringentiam. *Vaccinum* ultimum locum habet, & quia crassius, plusque caseitatis, quam serositatis in se continet, magis consolidandi gratiã, quam abstergendi adhibetur. Non inconueniens verò erit, si capra, aut aliud animal in accommodatis, & huic morbo congruis pascuis alatur, in locis nimirum editis, ubi reperiuntur herbæ & frutices, quæ simul vim adstringendi lacti communicent, qualia in *Tabiis* pascua fuerunt, ut habet *Gal. 5. m. m. 12.* Herbæ verò quibus alantur animalia, sunt, *Agrestis Lothus*, *Polygonum*, *Melissophyllon*, *Veronica*, &c. Frutices, *Lentiscus*, *Arbutus*, *Hedera*, *Cytisus* atque alii his similes. *Gal.* etiam paxillum mellis, ne coaguletur in ventriculo, lacti admisceri iubet, nonnunquam aliquid salis, ut eò citiùs ad fundum alvi descendat, sed loco mellis paululum sacchari adjicere jucundius esse puto. Caveat verò summoperè à lactis usu, qui capite & putridã laborant, ventriculum debilem habent, flatûs & hypochondria suspensa, & quasi pendula sonitum edunt, ut ex *Gal. & Hipp. V. Aph. LXIV.* constat; LAC Cephalicis exhibere malum, malum est etiam febricitantibus, & quibus suspensa quasiq; pendula hypochondria murmurant, & etiam siticulosi; malum est

E etiam

etiam quibus biliosa secedunt cum febr. acuta, & his qui sangv. copiam profuderunt: Sed consentaneum est *Tabidis* &c. Plura qui videre cupit de Phthisicis, qui solo *lactis* usu & panis triticeii injectione liberati fuerunt, perlegant *Observ. J. Schenckij. l. 2. & Zacutum Lusit. de Med. pr. hist. l. 2.*

Ob *Febrem* & *mactem* totius RESTAURATIONE aliqua magnoperè opus est, ut calor tollatur & caro regeneretur, quod commodè fieri potest per *Refrigerantia* & *Humectantia*. Ad Restaurationem corporis faciunt, quæ alimentum multi & optimi succi præbent, ut carnes & jura gallinarum, phasianorum, caponum, perdicum, decocta canerorum fluviatilium & cochlearum nemoralium. Convenientissima hæc sunt, quæ omnibus scopis satisfaciunt, ulcus scil. abstergunt & consolidant, corporis emaciati partes regenerant, & instaurant, caloremque febrilem leniunt & tollunt: inter quæ LAC facile primas tenet, quo etiam in Phthisicorum morbo curando, ut *Galy. meth. 12. de alim. fac. c. 15.* docet, nihil præstantius datur, uti etiam pluribus de ejus usu antea dictum.

Commendantur hæc cibi ex pineis, pistaceis, hordeo, Amygd. dulc. seminibus 4. frig. maj. exortic. Gum. Arab. Tragac. Amyl. oryza & sacch. penidio. Convenit hæc pulv. Haly, *R. Papav. alb. 3x.* *Spodii prepar. Liquirit. an. ʒiij.*

Gum. Arab.

Sacc. Penid. ad pondus omnium.

Targacanth.

F. Pulvis, dentur omni ma-

Amyli an. ʒiij.

nè ʒi. cum Syrupo pa-

Sem. Portul. gossypii.

paveris aut Jujuba-

Malva an. ʒv.

rum.

Sem. 4. frig. major. exort.

Cydoniorum an. ʒvi.

Hic Pulvis convenientissimè etiam cum pitisana avenæ vel hordei, aut emulsione amygd. d. sumi, vel etiam conserv. Ros. utiliter misceri potest. Huic pulveri addi possunt pulmo Vulpis preparat. radix Ir. pulvis rorell. quam nonnulli miris extollunt præconiis: exsiccando enim putrilagine compescit.

Miraculi instar & seq. Elect. instaurat, & eos etiam, quibus dimidia pulmonum pars hoc morbo amissa vulgò creditur, incredibili modo juvare, quod

<i>Rz. Carn. perdic. coct. ℥ss.</i>	<i>veronic. ℥ss.</i>
<i>Limac. coct. ℥v.</i>	<i>In lapid. mortar. & simili pistillo contundantur, & mistis add.</i>
<i>Amygd. d.</i>	<i>succi Hypocistid. ℥v.</i>
<i>Pinear.</i>	<i>Spec. Diabam. Diarrhod.</i>
<i>Pistac. an. ℥j.</i>	<i>Abb. an. ℥iiij.</i>
<i>Passul. enucl. ℥x.</i>	<i>Macis ℥j.</i>
<i>Bol. arm. Orient. preparat.</i>	<i>Pulv. fol. sanguisorb.</i>
<i>Terr. sigill. preparat.</i>	<i>Corn. C. usti an. ℥ii.</i>
<i>Corall. rubr. preparat. an. ℥j.</i>	<i>Sach Ros. Tabell. ℥ss.</i>
<i>Gumm. Amb.</i>	<i>Cum Syr. Consolid. q. s. F.</i>
<i>Tragacanth. an. ℥jss.</i>	<i>Electuar. de quo horâ unâ</i>
<i>Sem. papav. albi ℥vii.</i>	<i>antè prand. sumat.</i>
<i>4. frig. maj. & min. an. ℥ij.</i>	
<i>Conserv. ros. consol. maj. an. ℥j.</i>	
<i>Fol. Hyperici Mj.</i>	

Pro Refectione & Restauratione solent etiam Morselli, Decocta, Aq. Destillata, & alia medicam. genera componi. Hier. Mercurialis hos sequentes habet Morsellos, eosque summis, quod plurimum nutrimenti habeant, evehit laudibus, qui

<i>Rz. Carn. capon. ℥jss.</i>	<i>Caryophyll.</i>
<i>Testud.</i>	<i>Sem. fenic. an. ℥j.</i>
<i>Cancr. fluv. an. ℥j.</i>	<i>Sacch. opt. in aq. Ros. soluti q. s.</i>
<i>Sem. papav.</i>	<i>F. l. a. Mors.</i>
<i>Nucl. pini, Amyg. an. ℥ss.</i>	<i>Horum dosis ℥ii. 3. bor.</i>
<i>Tragacanth. ℥ij.</i>	<i>antè prand.</i>
<i>Cinamomi.</i>	

EXTERNA etiam hic utilia sunt, inprimis si vapor aut halitus conveniens, suffimigia vel per os, vel per nares inspiratione attrahantur. Possunt medicam. convenientia in vino coqui, & eorum exhalationes ore excipi, aut attrahi; vel suffimigia parantur ex thure mastich. rosis asa dulci, myrrhâ, styr.

calamit. & fumum eorum inspiramus. Recentiores commen-
dant fumum ex *Tabaco Indico* ore exceptum & inspiratione
attractum *Phthificis* valde prodesse. Præterea *Dodonæus* scribit
Pempt. IV. l. V. c. XIX. suffitum ex *Tussilag. fol. & rad. arid.*
Phthificis mirum in modum convenire. *Dioscorid.* sulphur.
crud. accensum laudat. *Aetius etiam Tetrab. 2. serm. 4. c. 67.*
topica applicat; Et i. *Materiæ expectorandæ gratiâ* adhibet
cataplasma ex *Althæa & semine lini contusis,* & cum decoct.
malv. & fænugr. ol. & melle mixtis. 2. *Materia tussi,* quando
expurganda est, Epithema ex terebinth. ol. irino, butyro, me-
dulla cervi & adipe Tauri applicat. 3. *Vulneris consolidandi*
gratia, ol. ros. myrtin. cum acacia, malicoriô, hypoeist. alum.
seiff. Gall. Sumach pectoris regioni inungit. Quidam Bal-
samo Δ pectus inungunt. *Cardanus* laudat inunctionem ex
adipe viperæ, ob summam, quam obtinet, vim exsiccandi. *Un-*
guentum pectorale commune resumptivum locum suum sæpissi-
mè strenuè tuetur.

$\mathcal{R}$. Ung. dialth. c. gumm. ʒiij .

Balsami Δ .

de Peru an. $\mathfrak{z}$.

El. Benzoin. $\mathfrak{z}$ ʒj .

Sal. urin. volat. $\mathfrak{g}$ ij .

In Pyxide mundâ

S. Druffsalbe.

Emplastrum Diasulphuris ad ulceris curationem externi
applicatum itidem facere possit.

III. ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΟΣ Fons sequitur, cui certè hoc in aff.
plurimum tribuimus, & in sex rerum NON-NATURALIUM
administratione consistit, ubi se offert.

I. AER, qui temperatus, magis tamen ad siccitatem incli-
net, habitâ scil. ratione *Ulceris,* à quo *Febr. & Extenuat.* pen-
dent. *Tabianus* apud *Gal. s. M. M. 12.* primas tenet, qui siccus
& internis ulceribus maximè conveniens est. Quamvis verò
objici possit *montis Vesuvii* vicinias continuo flammæ evo-
mentis, caloris tamen vis, aliâs latè magna ob distantiam re-
fracta, temperatur, siccitateque suâ putrilaginem absumit, &
ulcus consolidat, ut testatur historia apud *J. Schenckium l. 2. ob-*
serv. de muliere artem pistoriam exercente, quæ semper igni as-
si-

sistendo, putrilagine ab ignis vi absumptâ, vitam ferè ad 28. annos usque prolongavit. *Aer* etiam talis propè thermas sulphureas lignis nempe siccioribus accensis parari potest. *Aere marino* quoque ulcera curantur: quemadmodum enim ulcera navigationum externa, ut scribit *Arist.* in probl. de mari, sicantur & facillè consolidantur, sic ulcera pulmonum tacta frequenter ab aere marino & salso sanantur, aut ad minimum præservantur; propterea etiam *Aretæus* & *Phibiscis* navigationem tantquam utilissimum auxilium commendat, & eis ex Italia in *Ægyptum* navigare consulit. *Plinius* cap. de Phibisi, valde laudat saltus, & loca in quibus pix nascitur, ut in iis *Tabidi* vivant; Ubi verò talia loca non dantur, ligna resinosa accendi, & aer suffitus convenienti, ut Thure, Benzoe, Ladano, Santalis, Cinamom. Mastiche, Rosis &c. emendari potest.

II. CIBUS sit *εὐχρηστος*, facilis concoctionis, optimi succi, & forbilis, ut ad longinquas partes eò facilius perveniat, & præ siccitate conniventes vias humectet: Ratione *Febris* infrigidantes, & ratione *Ulceris* l. abstergentes cibi conveniunt, ut præsanz genera ex aven. & hord. II. incrassandi, & conglutinandi virtutem habentes cibi sunt offerendi, qui alimentum præbeant pingve & stabile, ut Amylum, Oriza, alica & animalium extrema. L A C facillè præ cæteris commendatur, de cuius insigni usu antea. Laudantur carnes *Hædinz*, *Vitulinz*, *Gallinz*, *Aves*: *Pisces saxatiles*, ova forbilia & alia, quæ sunt facillioris concoctionis. Carnes cancrorum fluviatilium & testudinum nemoralium, item ranarum præ plerisque maximè commendantur, quod scilicet ob crassitiam & lentorem consolidare creduntur. Quæ etsi quidem consolident, plurimumque nutrimenti crassi & lenti præbeant, difficillimè tamen à debili *Phibiscorum* calore concoquuntur; Itaque succum aut decoctum earum carniùm potius esse concedendum, existimamus cum *Clar. Sennerto*. Ex fructibus conveniunt amygd. d. pistac. & pineor. nuclei, zibebæ, prunellæ, passulæ maj. & minores *Corinthiæ* dictæ, Abstineant à cibis acris & vaporosis, ut cæpis, alliô, porrô: vitent aromata acris. car-

nes sale conditas & fumo indutatas. Observandū quoq; , quod
sapius, & in paucā quantitate sint cibis reficiendi hoc morbo
affecti, ne calor eorum, & concoctrix facultas aliās imbecilla,
ciborum copiā obruatur. POTUS etiā sit correspondens, qualis
est cerevisia hordeacea & triticea: Ubi *absterione* opus aqv. hor-
dei cū mellemista, vel decocta cum Glyceriza & passulis cōve-
niunt: Ubi *consolidatione* opus, aqv. hord. cum sach. Ros. dissol-
vatur. Vinum etiam, sed oligophoron, aut aquā dilutū non-
nunquam offerre licet, præsertim si vires debiles, & Febris ca-
lor remissus; ulcus enim exsiccat, & ad puris ejectionem vires
corroborat,

III. SOMNUS & VIGILIE, utraque sint moderata, im-
moderata enim nocent, ut tradit *Hipp. II. Aph. 5.* Somnus & Vi-
gilia utraque si immoderata existunt, malum. *Per Somnum*
enim cibi facilē concoquuntur, vires roborantur, ut ager mor-
bo sustinendo par esse possit. *Per nimias Vigiliis* autem, calor
naturalis dissipatur, concoctio impeditur, vires deficiunt, calor
Febrilis augetur, morbidusque ita ad mortis fauces præmatūrē
detruditur.

IV. EXCRETORUM & RETENTORUM non minor
ratio est habenda: Alvus sit lenis aut mollis, si dura & substire-
rit leniente aliquo medicamento, aut alimento medicamento-
so, movenda. Dejectantur verò singulis diebus bis, aut ad mini-
mum semel excrementa. Urina non retinenda, sed quoties ur-
get emittenda; Sudor copiosus, valdē noxius est.

V. EXERCITIA etiam sint moderata, ante cibum lenis
inambulatio, à sumptō vero cibō quies cōvenit; vitetur omnis
motus fortis, præsertim post pastum, quia internum ventriculi
calorem dissipat, & ad ambitum corporis propellit, concoctri-
cem facult. impedit, vires debilitat, atq; adeo morbum non mi-
nuit, sed magis adauget. Imprimis vitandus est motus, licet lenis
sub radiis Solaribus, calore enim Solis colliquantur, & hu-
mores capitis fluxiles redduntur, ut eō citius ad pulmones de-
labantur, eosque erodant.

VI. ANIMI ΠΑΘΗΜΑΤΑ fugiat, Tristitiam, Iram, Timorem, Curas, Solitudines, item Venerem & hujus generis affectiones similes: Sed sit animo hilari, sensus jucundis oblectentur rebus, s'vavibus colloquiis mens tristior demulceatur.

Secula laudabant sua Pergameumque Coumque,

Qui Medicâ insignes Arte fuere Viri.

Et merito; quid enim justam subducere laudem,

Invide Mome, pares, qui meruere, viris?

Et nos, presentes quos jam laudemus, habemus,

Qui Medicâ celebres non minus arte, Viros.

Vir quog, Tu clarus, convictor amande, futurus,

Horum qui pendes totus ab ore Virum.

Excipis & confers; & quid non? pergere perge,

Distichon atq. sequens corde repono tuo:

Si, nisi JENENSES qui equaverit arte medendi,

Nemo peritus erit, nemo peritus erit.

Præstantiss. Dn. Respondenti, Med. Cultori strenuo,

Convictori & Amico meo perdilecto

fausta gratulationis ergo ponebam.

Joh. Zeifold P.P.P.

Herbis & verbis memorantur multa subesse.

Herbas dum tractas, nos bona verba damas.

Eximio Dn Respondenti gratulatur

Johannes Thomæ J.U. Doctorand.

Ad Eximium & Literatissimum Dn. Respondentem, Commensalem s'vavissimum, Fautorem & Amicum suum honoratissimum, dilectissimum.

More sit HEROUM, quibus est Victoria cordi,

HOSTEM porrectâ fronte subire suum,

Gnaviter invigilant, irruptio quò caveatur,

Atq. in conspectu fortiter arma gerunt,

Hosiles turbant acies & alacriter obstant,

Ne pejus damnum vis recidiva ferat.

TE dico HEROEM, BUCHORSTI, qui PHTHISIS HOSTEM

Non vilem agnoscens, mutua bella parat.

*Insidias fieri Tibi sentis, hinc in apricum
Jam campum vocitas Hostem animosus acrem,
Illius monstras naturam vimq; latentem,
Armag; suppeditas convenientia ei.
Enge valens pugna, PHTHISICA ut fiat PHTHISIS ipsa
Fac, Tuscic & ovans (quod volo) vislor abi.*

Adfectus sinceri ergo ita ludebat
Johannes Calparus Beuttelius
Ambergâ-Palatinus.

Dactylisch Sonnet.

Was auff dem Kunden der Erden sich schwinget /
Was aus der Tieffen nur blinkert hervor /
Jedes sich kräftiglich hebet empor /
Auch des Geflügels Heer fröhlich durchdringet
Wäusche vnd Felder / sein Tircli singet:
Aber / mein werther Freund / dieses doch weiche
Deinem Sinn / der zu dem Ehrenschoß fleuchet /
Ja das schwarz-dücker Gen öfete erzwinget /
Biß es erreichet der Sonnen Gezele /
Die deinen Namen den Sternen ausbreitet /
Die ein Thor deinem Lob willig bereitet /
Daf es erschall in die Weite der Welt /
Schwänd gleich der Glieder Pracht / röthliches Blut /
Steht hier ein Arzt / der es macht wieder gut.
Glückwündschend zu Ehren aufgesetzt von
Herman Friederich Körber.

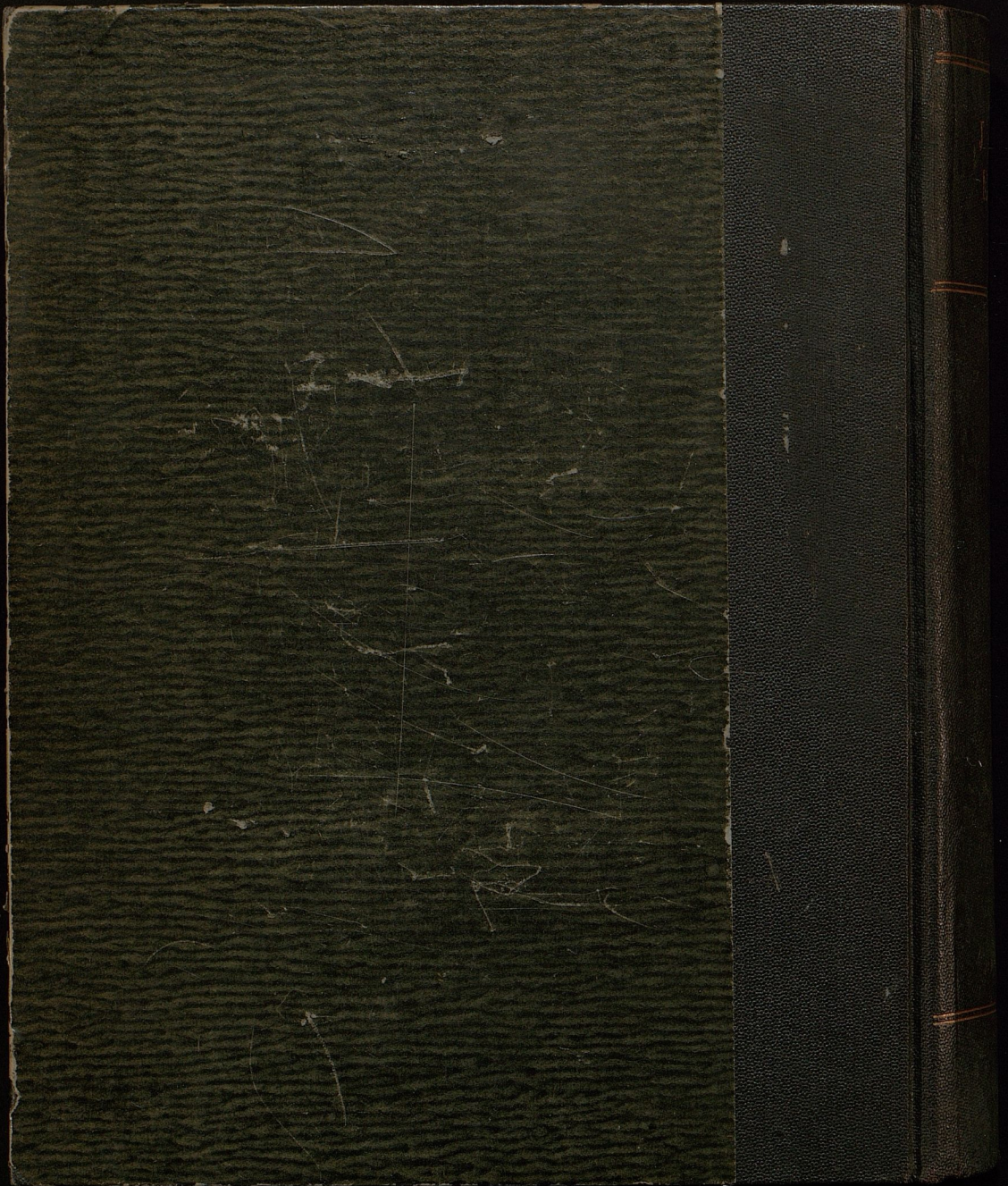
ULB Halle
003 260 119

3

W003

B.I.G.

Farbkarte #13

21. 1647,6
6/

D. O. M. A.
DISPUTATIONEM MEDICAM
De
PHTHISI,

Sub Præsidio
VIRI

Amplissimi, Excellentissimi, atq; Experimentissimi

**Dn. CHRISTOPHORI SCHEL-
HAMMERI** Hamburgensis, *Medicinæ D.*
præclarissimi, Anat. Chirurg. ac Botan. Profess. P.
eminentissimi,

*Domini, Præceptoris, Evergetæ, Mæcenatis ac
Patroni sui omni honoris atq; summo observantia cultu
etiam prosequendi,*

Publicæ placidæque Philiatorum censuræ
submittit.

**GEORG-ALBERTUS Buchhorst/
Göttingâ-Saxo,**

*Habebitur ad diem 27 Julii in Auditorio Medicorum
Horis consuetis.*

3 E N Æ

E Typographæo Weidneri,
ANNO MDCCXLVII.